

Основною вимогою успішного функціонування парламентського режиму є рівність парламенту і уряду. Якщо парламент стане залежним від глави держави, то рівновагу буде порушено, і на зміну парламентського режиму прийде диктатура глави держави.

На думку Л.Дюї уряд і парламент однаково не можуть брати участь у функціях держави. І ця точка зору заслуговує на особливу увагу, оскільки будучи наділеними різною структурою, парламент і уряд по необхідності, в різноманітній формі беруть участь у функціях держави

З іншого боку, так як функції держави різноманітні, так як способи їх виконання здійснюються в різноманітних умовах, то міра і ступінь втручання уряду і парламенту також різна. Відповідно, мова йде не про розподіл влад, а про розподіл їх функцій, або про різноманітну участь у виконанні функцій держави.

Україна згідно до Конституції України 1996 року є республікою змішаного типу, яка вже пройшла певний шлях - шлях реформ у 2004, а пізніше у 2010 році.

Так, 8 грудня 2004 року Верховна Рада України ухвалила Закон України України № 2222-IV «Про внесення змін до Конституції України», яким було передбачено перехід від президентсько-парламентської до парламентсько-президентської форми правління, формування уряду коаліцією депутатських фракцій, а відповідно посилення його статусу, подовження терміну повноважень Верховної Ради до 5 років тощо.

Втім, 1 жовтня 2010 року Конституційний Суд України визнав згаданий Закон «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року № 2222-IV таким, що був прийнятий з порушенням процедури його розгляду та прийняття. На підставі рішення Конституційного Суду України згаданий закон втратив чинність, а, відповідно поновив чинність Конституції України 1996 року в редакції від 28 червня 1996 року. Результатом таких змін стало набуття Україною статусу президентсько-парламентської республіки.

Відповідно, основним фактором, що впливає на специфіку співвідношення функцій парламенту з іншими органами влади є форма державного правління, що переважно залежить від джерела верховної влади та порядку утворення органів державної влади.

Таким чином, основними фактором, що впливає на співвідношення функцій Верховної Ради України з функціями центральних органів влади форма державного правління як спосіб організації державної влади, зумовлений принципами формування і взаємовідносин вищих органів держави.

ЛОКАЛЬНИЙ РІВЕНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ І ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Камінська Н.В., к.ю.н., доцент, професор кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС

На сучасному етапі розвитку актуалізувалось питання забезпечення і захисту прав людини уповноваженими органами чи посадовими особами, іншими спеціальними суб'єктами. Його вирішення також залежить від різноманітних чинників, включаючи рівень реалізації: чи міжнародний (універсальний), європейський або інший регіональний рівень, загальнонаціональний, локальний або інший внутрішньодержавний рівень.

Зокрема, на локальному (місцевому) рівні територіальної організації людина і громадянин, як підтверджує практика, найлегше і найдоступніше може застосовувати гарантовані основоположні права і свободи, закріплені як у міжнародно-правових актах, так і Конституції чи іншому національному нормативно-правовому акті. Це стосується як мешканців столиці, так і будь-якого іншого міста, так само і найдрібніших адміністративно-територіальних одиниць (села, селища тощо).

У той же час варто виокремити ті інституції локального рівня, які повинні сприяти реалізації та захисту прав людини. Йдеться про існуючі органи влади, їх структурні підрозділи й посадових осіб, які функціонують на відповідній території. Незалежно чи це дільничний інспектор міліції, чи працівник

управління освіти або охорони здоров'я, чи це сільський голова, секретар сільської або іншої місцевої ради, чи будь-яка інша посадова особа, яка перебуває на службі в органах місцевого самоврядування, як і на державній службі і т.д., відповідно до чинного законодавства на них покладено обов'язки щодо гарантування, забезпечення і захисту прав людини у відповідній сфері суспільних відносин.

Інше питання постає у зв'язку з добросовісним виконанням покладених на посадових осіб обов'язків, їх професійної підготовки, рівня правової свідомості і культури тощо. Не менш важливим чинником є і матеріально-фінансове забезпечення згаданих органів, їх посадових осіб з метою належної реалізації процесу забезпечення і захисту прав людини.

Як відомо, існує велика кількість також органів та посадових осіб інших рівнів територіальної організації – загальнонаціонального і регіонального, завданням яких є забезпечення і захист прав людини на території усієї держави чи її відповідного регіону (АР Крим, області, району в Україні, міст Києва і Севастополя). Прикладом такого інституту є омбудсмен, що визначається як обраний або призначений захисник прав та законних інтересів громадян, їх об'єднань та організацій. Це одна з форм співпраці органів державної влади та місцевого самоврядування, громадськості, здійснення посередницьких функцій між владою й громадою. У багатьох європейських країнах це нейтральна особа, яка наймається урядом та служить для того, щоб допомогти громадянам в одержанні відповідей на їх запити чи скарги щодо діяльності влади, іноді й приватних підприємств.

Сьогодні відбувається трансформація змісту поняття «омбудсмен», оскільки якщо на початку свого становлення цей інститут запроваджувався тільки для вирішення окремих питань, то зараз йому відводиться важлива роль при вирішенні практично всіх питань, що пов'язані із захистом прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина. На відміну від практики застосування даного інституту в Україні, у європейських та ряді інших країн він особливо ефективний на місцевому (регіональному) рівнях. Поштовхом для створення посад місцевих (регіональних) омбудсменів було зростання кількості звернень до парламентських омбудсменів.

Цікавий досвід Великобританії, де посада омбудсмена є на національному і місцевому рівні, окремий омбудсмен з питань місцевого самоврядування. В Італії немає посади омбудсмена на національному рівні, а за статутами областей створені офіси обласних омбудсменів з широкими повноваженнями. Для статусу даного інституту в більшості країн характерні такі риси: – відкритість, демократичність і незалежність; – безоплатність і доступність звернень; – відсутність формалізованих процедур розгляду скарг і звернень; – гласність та поширення інформації щодо порушення прав і свобод громадян та їх об'єднань.

Європейський досвід свідчить про його гнучкість, здатність пристосовуватися до місцевих умов, галузевого чи спеціалізованого характеру, назви (місцеві уповноважені, місцеві омбудсмени, уповноважені з прав територіальної громади). Процес локалізації інституту омбудсмена дає можливість на повну силу, миттєво реалізувати свої контрольно-наглядові функції у випадку порушення прав і свобод людини. Однак в Україні відповідно до ст. 11 Закону «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» Уповноважений має право призначати своїх представників у межах виділених коштів, затверджених Верховною Радою України. Але ця норма не відповідає світовій практиці щодо організації діяльності місцевих і регіональних омбудсменів, не спостерігається ефективне функціонування цих представників.

Висловлювались пропозиції прийняти положення «Про місцевого захисника», який передбачає, що місцевий захисник є органом досудового захисту прав й інтересів членів територіальної громади і юридичних осіб цієї громади. Дискусійними виявились положення про обрання місцевого омбудсмена мешканцями громади прямим таємним голосуванням, зі складу депутатів місцевої ради, інших членів територіальної громади.

Позитивним є також функціонування громадських організацій правозахисного характеру, представників міжнародних організацій, особливо їх

роз'яснювальна робота серед населення, яке не завжди відзначається обізнаністю про свої права, механізми їх реалізації та захисту.

Таким чином, необхідно на основі позитивного світового досвіду, місцевих традицій, потреб та інтересів людини і громадянина, удосконалити інструменти забезпечення і захисту прав людини з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій тощо. Важлива також їх координація і взаємодія, ліквідація надмірної бюрократизації і доступність

ДО ПИТАННЯ ПРО ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ ДЕМОКРАТІЇ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Янчук А.О., к.ю.н., доцент, старший науковий співробітник, завідувач сектору Інституту законодавства Верховної Ради України

Закріплюючи принцип народного суверенітету, пріоритет безпосередньої демократії в механізмі демократичного правління, Конституція України фактично пов'язує повноцінне здійснення належної народу влади безпосередньо з діяльністю громадянського суспільства. З огляду на зазначене, дослідження безпосереднього здійснення влади народом буде мати завершений вигляд виключно за умови звернення до концепту громадянського суспільства. Адже саме в межах громадянського суспільства і реалізується більшість видів безпосередньої владної діяльності народу, саме громадянське суспільство виступає локомотивом безпосередньої реалізації належної народу влади.

Безпосереднє народовладдя і громадянське суспільство є явищами взаємопов'язаними, і, водночас, взаємозалежними – громадянське суспільство стимулює розвиток народовладдя, безпосередньої демократії, в той же час здійснюючи належну йому владу безпосередньо, народ розвиває громадянське суспільство, сприяє становленню його інститутів.

Повноцінна, об'єктивна, незалежна та неупереджена безпосередня владна діяльність народу може здійснюватися виключно за умов функціонування сталого і розвинутого громадянського суспільства. Громадянське суспільство не протиставляється безпосередній владній діяльності народу, а взаємодіє з нею для досягнення загальних цілей. При цьому, громадянське суспільство розглядається здебільшого в двох аспектах: як система самостійних і незалежних від держави суспільних інститутів та як суспільно-правовий інститут. Обидві форми існування громадянського суспільства дають змогу реалізуватися (розкритися) виключно за умов широкого застосування різноманітних видів безпосередньої владної діяльності народу. Сам же вплив громадянського суспільства на процеси функціонування держави, визначення перспективних напрямків її розвитку здійснюється на засадах народовладдя – відповідно до законодавства і традицій кожної держави.

Становлення інститутів громадянського суспільства призводить до розвитку правосвідомості, правової культури громадян, їхнього усвідомлення правоположень про владу народу, що згодом втілюється у відповідних ініціативах, зростання ролі, значення і кількості проведених видів ініціативної діяльності народу.

З даного висновку випливає і формула взаємодії громадянського суспільства і безпосереднього народовладдя з державною владою, яка втілюється у формулі: людина – народний суверенітет – громадянське суспільство – державна влада.

Отже, громадянське суспільство є невід'ємною складовою народного суверенітету, яка водночас виступає його обмежуючою ланкою у формі суверенітету особи (тобто народний суверенітет, а отже, і безпосередня владна діяльність народу в межах громадянського суспільства обмежується правами і свободами громадян).

Громадянське суспільство є постійним «учасником», «стимулом» проведення тих чи інших видів ініціативної діяльності народу, а спроба держави поглинути громадянське суспільство є фактичним зазіханням на суверенітет народу, що створює передумови для ініціювання та проведення